

Tomáš Němeček /
Pavel Rychetský
**DISKRÉTNÍ
ZÓNA**

Vyšehrad

Copyright © Tomáš Němeček, Pavel Rychetský, 2012

ISBN 978-80-7429-300-9

Poděkování namísto předmluvy

S návrhem na tuto knihu přišel Filip Outrata, redaktor nakladatelství Vyšehrad. Nedal se odradit ani varováním, že práce možná nepoběží vždy zrovna hladce. Za to mu patří dík.

Název knihy vymyslel Pavel Rychetský. Patří mu dík za to, že titulu „Diskrétní zóna“ se snažil poctivě dostat. Pro tazatele bylo největším překvapením, jak hladce proběhla autorizace.

Knižní rozhovor vznikl v sérii patnácti setkání od května 2011 do srpna 2012 v šesti kavárnách, na Ústavním soudu a nakonec na pražském botelu. Jejich personálu patří dík za vstřícnost, klid a přísun kávy.

Hlavní poděkování ovšem patří jako obvykle rodinám za laskavou trpělivost.

„JUDR. RYCHETSKÝ Pavel, narozen 17. 8. 1943 Praha, české národnosti, státní příslušnost čsl., 2x ženatý, bez stranické příslušnosti, zaměstnán jako podnikový právník SBD Pokrok Praha 2, Španělská 2.

Bytem: Praha 4, Antala Staška 1014, od 3. 12. 1975.

Dříve: Praha 6, Anhaltova 923, od 26. 9. 1973.

– Praha 4, sídliště Krč I 180, od 22. 2. 1969.

– Praha 2, Národní třída 40, od 17. 9. 1958.

Prošetřovaný pochází z úřednické rodiny. Jeho otec JUDr. Josef Rychetský, narozen 6. 3. 1908, byl zaměstnancem Městského sdružení advokátů v Praze. Matka prošetřovaného JUDr. Eva Rychetská, rozená Zmatlíková, narozena 18. 9. 1912 Brno, byla do roku 1968 zaměstnána v Kanceláři prezidenta republiky. Sestra prošetřovaného, dr. Chudomelová Zuzana, rozená Rychetská, narozena 3. 11. 1940, je rozvedena a bydlí v Praze 9.

Rychetský ještě jako student Právnické fakulty vstoupil do KSČ, kde byl do roku 1969. Protože v té době nesouhlasil s opatřeními ÚV KSČ, prováděnými proti antisocialistickým živlům a byl přesvědčen, že je to nesprávné, požádal o zrušení členství, v čemž mu bylo vyhověno.“

(Zpráva o prošetření z 8. srpna 1983 pro referenta Batulku z I. oddělení II. odboru pražské správy Státní bezpečnosti. Citováno ze svazku RYCHTÁŘ, jež si StB na Pavla Rychetského vedla)

„Volný osobní život věnuje soukromí, kterému dává přednost před pořádanými akcemi složek NF (Národní fronty). Vzhledem k tomu, že oba rodiče v letech 1968–1969 zastávali ‚dubčkovskou politiku‘ a i on sám byl politicky desorientován, není mu z politických hledisek důvěřováno.“

(Zpráva o prošetření z 10. prosince 1975 pro referenta Haka z I. oddělení I. odboru X. správy FMV. Citováno ze svazku RYCHTÁŘ.)

7 | O Václavu Klausovi, Vladimíru Mečiarovi, psaní Listiny, puči v Moskvě a o jedné velkolepé prohře

Bylo pro vás překvapivé, když se Václav Klaus stal na podzim 1990 předsedou Občanského fóra?

Ne. Všichni jsme věděli, že si získává silnou podporu v lokálních sdruženích. Pravidelné týdenní sněmy OF – nebo spíše „sněmy“, protože delegáti nebyl nijak vybírání, prostě kdo přišel, ten hlasoval – už delší dobu získávaly stále třaskavější podobu. A bylo nepochybné, že část, která si přála proměnu v jasnou politickou stranu s individuálním členstvím, reprezentoval Václav Klaus.

Pnutí v OF začalo hned po volbách v létě 1990. A to tím, že prezident Havel neměl chuť Václava Klause do nově sestavované vlády vůbec nominovat.

To je dnes až legendární křížovatka politické historie: Klaus dostal nabídku na místo guvernéra centrální banky, což vnímal jako pokus o své odsunutí z politiky.

Ano, prezident mu to nabídl. Tato snaha ale narazila na tehdejší kvazi-vedení Občanského fóra.

Během revoluce OF žádného oficiálního šéfa nemělo. Tím neoficiálním byl Václav Havel, po odchodu na Hrad za sebe nominoval Petra Pitharta. Když se stal Petr premiérem české vlády, nominoval za sebe Jana Urbana. Ale Jan Urban přivedl OF k vítězství v prvních volbách a – jak předem avizoval – den poté odešel z politiky. Žádného nástupce už neurčil. Povolební jednání tedy vedl za OF Petr Kučera s několika dalšími lidmi

a v podstatě pana prezidenta přesvědčil, že Václav Klaus musí být opět federálním ministrem financí, když dostal tak obrovský počet preferenčních hlasů.

Ano, 364 827 na severní Moravě. Václav Havel to však ve vzpomínkách *Prosím stručně* vylíčil přesně opačně: on sám uznával Klausovy zásluhy o reformu, ale vedení OF mu dalo „nepříjemný úkol“ udělat z populárního ministra guvernéra. Když to Klaus vehementně odmítl, Havel se nechtěl hádat. „Občanské fórum se na mne zlobilo, že jsem nesplnil úkol, a Klausův odpor ke mně přerostl v nenávisť. Zachoval jsem se jako typický špatný politik: neprovedl jsem, co jsem provést slíbil, a navíc se mi podařilo všechny naštvat.“

Každopádně se Klaus tyto dohady o své osobě dozvěděl a myslím, že v té chvíli v něm uzrálo rozhodnutí získat v rámci OF významné postavení, a tím i silnější politické krytí. Je zajímavé, že obdobný proces probíhal téměř simultánně na Slovensku, kde se štěpila Veřejnost proti násilí.

Jenže dělicí linií byl v jejich případě vztah k federaci.

Ano, ideové podhoubí bylo jiné, ale společný byl kontrast mezi bratislavskými intelektuály typu Fedora Gála, Petera Zajace, Martina Bútory a čistým pragmatismem Mečiarova křídla.

Pamatuji si, jak za mnou coby místopředsedou federální vlády (měl jsem na starosti koordinaci vztahů s českým a slovenským kabinetem) přijela někdy v roce 1990 z Bratislavy delegace intelektuálního křídla VPN. Rozrazili dveře a velmi energicky prohlašovali: „My stojíme za svým premiérem!“ Opáčil jsem: „Kterého máte na mysli? Máte dva – Čalfu a Mečiara!“ Dlouho považovali Mečiara za svého – než u nich postupně narostla frustrace z jeho autoritářského chování nebo zneužívání svazků StB. Musím ovšem zdůraznit, že do svého odvolání v dubnu 1991 Vlado Mečiar nebyl zastáncem samostatnosti Slovenska.

Byl dokonce považován za federalistu, když v památné televizní debatě drtivě setřel nacionalistického šéfa Matice slovenské Jozefa Markuše.

Myslím, že kdyby se byl tehdy Václav Havel jednou měsíčně scházel se slovenským premiérem na soukromou večeři, Mečiar by byl oddaným federalistou a prosazoval na Slovensku jeho zájmy.

Že by šlo Mečiara zkultivovat a zapřáhnout do pluhu? To se mi zdá jako zpětná iluze. Sám připomínáte, že s ním záhy došla trpělivost i jeho původním obhájcům z VPN.

Ve zjednodušené podobě: Vladimír Mečiar měl sice manýry a dá se říci, že i letoru plukovníka, ale toužil mít nad sebou generála. Tuto roli mohl Václav Havel sehrát.

Jenže Havel by nikdy generálem být nechtěl.

To samozřejmě nevím. Ale způsob, jakým se připravil a provedl slovenský „převrat“, který v dubnu 1991 zbavil Mečiara funkce a vynesl do premiérského křesla Jána Čarnogurského, vedl k rozštěpení VPN a později k porážce jejího intelektuálního křídla.

Vystřídat Mečiara Čarnogurským nebyl krok k udržení federace, ale opačným směrem. Jano od počátku usiloval o úplné – byť výhledové – rozdělení společného státu. Myslím, že to byla dosti velká politická chyba Václava Havla. Vlado Mečiar byl svým způsobem k federaci nejmstřícnější, a navíc co nevěděl, nepověděl. V tom byl absolutní opak Jána, u kterého byla patrná nedůvěra k liberalismu, jehož příchod z českých zemí (či ze Západu vůbec) ohrožuje slovenský konzervativní katolicismus, a který byl v osobních projevech vždy velmi zdrženlivý. Pamatuji si, jak se mě jednou v jakési výjimečně důvěrné chvíli zeptal: „Paľo, a nie si ty slobodný murár?“ Já jsem v první chvíli vůbec nevěděl, o čem to mluví!

Na konci roku 1991 byl nicméně přijat tzv. haluškový zákon o novém rozdělení kompetencí mezi federací a republiky. Tehdy se zdálo, že federace je na nějaký čas zachráněna.

Přesně tak. Měl jsem dojem, že jsme velkou novelou ústavního zákona o federaci zašli na samu krajní mez. Federaci zbyla bezpečnostní politika, diplomacie, daně, armáda, železnice, pošta – zdálo se, že další okleštění už není možné (ale pro

Mečiaru bylo, hned po volbách 1992 zřídil vlastního ministra zahraničí). Ján Čarnogurský se ocitl ve velmi svízelné situaci, protože se převrátily role: jeho nacionalistickou agendu převzala opozice v čele s Mečiarom, zatímco on se musel chovat jako obhájce federace. Což mu jednak nevyhovovalo, jednak bylo jasné, že s tím volby 1992 nevyhraje.

Ján Čarnogurský po letech řekl, že jeho ideálem bylo nechat federaci pravomoci, které má dnes Evropská unie – hospodářská soutěž, ochrana trhu, společná měna, společná zahraniční a bezpečnostní politika. Dnem vstupu Česko-Slovenska do EU by federální stupeň zanikl, jeho pravomoci by se přenesly do Bruselu a obě země by vstoupily už jako samostatné. Což zní efektně, ale nevybavuji si, že by to tenkrát takto oficiálně a veřejně formuloval.

Ani neoficiálně a neverejně. Myslím, že je to dodatečně zkonstruovaná vize. Tehdy jsme mohli o vstupu do EU jen snít, vždyť to trvalo do roku 2004. Představa, že by šlo s tím konceptem udržet ještě dvanáct let společný stát, podle mě nikdy nebyla reálná.

Jak to, že se v době jednání o samotném zachování státu a při často zablokovaném Federálním shromáždění dařilo schvalovat základní nové zákony? Třeba Listina základních práv a svobod platí v téměř nezměněné podobě v Česku i na Slovensku dodnes.

Když to velmi zjednoduším, vyměnili jsme Listinu za hutě, doly a jiná velká průmyslová odvětví.

Před volbami v červnu 1990 premiér Čalfa slíbil, že první věcí, jíž se federální vláda bude věnovat, bude nové vymezení kompetencí republik. Já jsem byl čerstvým vicepremiérem a ještě pořád jsem byl – spolu s Václavem Havlem – posedlý myšlenkou na novou federální ústavu. Jenže bylo třeba nejprve naplnit Čalfův slib. Sjeli jsme se tedy v Trenčianských Teplicích – za federaci já a místopředseda vlády Václav Valeš, za českou vládu premiér Pithart a místopředseda František Vlasák, za slovenskou premiér Mečiar a místopředseda Jozef Kučerák, za prezidenta jeho poradce Jiří Křižan.

Týden jsme byli zavřeni ve vládní lázeňské vile a jednali o dělbě pravomocí. Šlo v zásadě o to, kdo bude provádět blížící se velkou privatizaci dolů, hutí, těžkého strojírenství – zda federální vláda, nebo obě republikové. V jistou chvíli těch velmi úmorných jednání mi Václav Valeš řekl: Vlastně můžeme republikám pustit všechno kromě železnice, pošty, armády a daní. Ale nechtěli jsme ustoupit tak lehce. Takže jsem následující den navrhl, že kromě ústavního zákona o nové dělbě kompetencí (později známého jako „haluškový“) vznikne i Listina základních práv a svobod.

To nikomu nevadilo, ani Vladimíru Mečiarovi.

Kdo byl v týmu, který Listinu připravoval?

Za českou stranu František Zoulík. Ten, co napsal známou knihu *Byty a bydlení*, dodnes je na pražské fakultě na katedře občanského práva. Byl po roce 1968 vyhozen, Dáša Burešová si ho vzala za náměstka, ale v době lustrací musel odejít.

Vedle něj pracoval na Listině Jiří Boguszak. Já jsem to dostával ke korekturám, ale nebyl jsem u toho, když se články přímo psaly. Jsem autorem jediného ustanovení, a to práva na informace.

Jak vás to napadlo? V Evropě ještě tehdy běžné nebylo; inspirovali vás američtí profesori v Salcburku, s nimiž jste probírali návrh ústavy?

Je to možné, ale už to nevím a nechci fabulovat. Za slovenskou stranu se na přípravě podílel například Marián Posluch, pozdější federální ústavní soudce. A určitě nějakým způsobem i Pavel Holländer. Poslanci dostali už hotový text.

Kde všude se podle vás v Listině otiskla tehdejší doba? Je třeba nápadné, že bývalí disidenti – po zkušenostech se zneužíváním institutu zadržení – prosadili 24hodinovou lhůtu (dnes 48hodinovou), během níž musí být zadržený předveden před soudce.

Samozřejmě že *Habeas Corpus Act* tam musel být. Základním podkladem byla Evropská úmluva o ochraně lidských práv, ostatně přijetí Listiny bylo vstupenkou do Rady Evropy.

Myslím, že svým způsobem nejvýznamnější – a neumím určit její autorství – byla věta, že veřejná moc nemůže činit nic, co jí není výslovně povoleno, a naopak občan smí činit vše, co mu není zakázáno. To je hlavní liberálně demokratický étos Listiny.

Jak se v Listině objevilo právo občanů postavit se na odpor proti nedemokratické moci?

Až na půdě Federálního shromáždění. To je skutečně ustanovení velmi neobvyklé a neznám jinou ústavu, která by ho v této podobě obsahovala. Je to spíš symbol – kdyby tady zvítězil autokratický či totalitní systém, stejně by už asi neexistovala soudní moc, u níž by se šlo toho práva dovolávat.

Kdo vymyslel právo na příznivé životní prostředí v článku 35?

To je práce Josefa Vavrouška. Situace v Ostravě nebo v Teplicích volala po podobné úpravě.

Otázku potratů řeší Listina zvláštní formulací: „Lidský život je hoden ochrany již před narozením.“ Co to ustanovení vlastně reálně znamená?

Autorem je poslanec Ivan Fišera. Při projednávání vznikla reálná hrozba, že Listina nebude přijata vůbec, protože ji odmítne slovenská část Sněmovny národů. Část poslanců chtěla do Listiny vložit výslovný zákaz umělého přerušování těhotenství a vznikla skutečná krize. V té chvíli Fišera vymyslel jako kompromis tuto formulaci. Pamatuji si, že mu za to slovenští poslanci přinesli velký dort, protože jen díky tomu byla nakonec Listina 9. ledna 1991 přijata.

Jak si dnes ze svého pohledu vybavujete cestu k restitučním zákonům? Velkým restitučním – zákonu o mimosoudních rehabilitacích na jaře 1991 – předcházelo vrácení majetku řeholních řádů, které na jaře 1990 připravoval Cyril Svoboda, a pak „malé restituce“ na podzim 1990, tedy vrácení činžovních domů, jež prosadil ministr pro privatizaci Tomáš Ježek.

O tom, že se musí přijmout nějaká forma zmírnění majetkových křivd minulého režimu, nebylo mezi „námi, co jsme

spolu mluvili“ – to znamená Dáša Burešová, Ota Motejl, já, zčásti i Petr Pithart – nejmenších pochyb od prvních měsíců roku 1990.

Představovali jste si fyzické restituce, nebo peněžní odškodnění? Nebo v tom nebyla shoda?

Bylo jasné, že tohle bude muset rozhodnout parlament: jedna forma bude primární, druhá doplňková. První osnovy toho zákona – uznávám, že tehdy ještě velmi neumělé – vznikaly v květnu 1990. Tehdy byl přijat zákon o soudních rehabilitacích, který neměl ve světě obdoby, protože rušil *ex lege*, ze zákona desetitisíce rozsudků, například za verbální delikty...

...takže se stát vyhnul zahlcení soudů a zároveň si nechal otevřenou možnost pro soudní přezkoumání vyjmenovaných trestných činů ekonomických nebo násilných.

Jelikož zákon rušil rozsudky, rušil i výroky o propadnutí majetku. Tím se vytvářelo předpolí pro univerzální zákon.

Ve federální vládě jsem dostal široko daleko nejlepší legislativní tým. Ředitelem byl doktor Šrámek, jeho zástupcem doktor Pavel Liška (po rozpadu federace se stal šéfem právního týmu České spořitelny). Liška byl hlavním autorem celé koncepce, podle níž se bude majetek vydávat každému, kdo o něj v příslušném období přišel způsobem odporujícím základním principům lidských práv.

Ve federální vládě se však proti zákonu postavil Václav Klaus. Musel jsem paragrafovanou podobu stáhnout a nejprve se hlasovalo o „návrhu zásad“. Jestli bude rozhodné období od 25. února 1948, nebo jiné; jestli se bude týkat jen fyzických osob, nebo i právnických; jestli bude vyžadovat státní občanství a trvalé bydliště v Československu, nebo se bude vztahovat i na jakékoli bývalé československé občany. V tom posledním bodě jsem hlasování poprvé prohrál: Václav Klaus prosadil, že to budou jen českoslovenští občané s trvalým bydlištěm v zemi.

S jakým argumentem?

Měl dva. Jedním byl tehdejší devízový zákon, podle něž devízoví cizozemci neměli právo nabývat nemovitosti na území

Československa jinak než dědictvím. A druhý argument se týkal jeho sestry.

Zatímco my jsme tady trpěli, ona si vesele žila ve Švýcarsku?

No ano. Takto jsem dával hlasovat o jedné zásadě za druhou, až přišel poslední bod, kdy jsem hlasování opět prohrál – o to, zda naturální restituce budou hlavní a peněžní náhrady doplňkové, nebo se budou vyplácet pouze finanční náhrady. Klaus ve vládě prosadil druhou možnost.

Průběh projednávání ve vládě se ale samozřejmě neutajil. Když jsme návrh předložili do Federálního shromáždění, záhy nám ho hodili na hlavu a chtěli původní paragrafové znění. Ve Federálním shromáždění tomu myslím věnovala spoustu dní a nocí komise, kterou vedl předseda ústavněprávního výboru Vladimír Mikule, byl v ní poslanec Jiří Skalický, samozřejmě Rostislav Senjuk, Klára Samková... Dopracovali zákon do podoby, v níž byl posléze přijat.

Dodneška tvrdím, že nikde žádná země v dějinách lidské civilizace nepřijala zákon o nápravě křivd v tak ohromném rozsahu a za tak dlouhé čtyřicetileté období.

V rychlém tempu se tehdy připravovala velká a malá privatizace, měnilo se celé civilní právo. Kdo psal novely občanského a obchodního práva?

Gestorem jsem byl já, ale prakticky to napsala velmi úzká skupinka. Například novelu občanského zákoníku napsali během několika měsíců Viktor Knapp a Karol Plank, tehdejší předseda Nejvyššího soudu Slovenské republiky. Obchodní zákoník, a to byl možná jistý nedostatek, psala skupina kolem profesora Stanislava Stuny, která nebyla v dostatečném kontaktu s autory novely občanského zákoníku. Tak se stalo, že v občanském a obchodním zákoníku byly některé totožné instituty upraveny odlišně a měly dokonce i rozdílné promlčecí lhůty.

A kdybyste měl shrnout, do jaké míry se v období 1990 až 1992 podařilo „vyrovnání s minulostí“?

Záleží na tom, co pod termínem „vyrovnání“ chceme a co

jsme schopni vyjádřit. Jistě by to nemělo být zapomnění a vymazání z historické paměti.

Já vnímám tento pojem především jako schopnost sebereflexe, ať už je to v historii Jaspersova *Otázka viny* nebo americká reflexe války ve Vietnamu. V tomto srovnání má česká společnost patrně značný deficit – většinou má tendenci svou hanebnou komunistickou minulost přičítat výlučně vnějšímu vlivu Kremlu, případně pohlavárům KSČ opírajícím se o represivní aparát a StB. Nějak se zapomíná, jak dopadly svobodné volby v roce 1946 a jak se většinová část národa chovala po celých 40 let minulého režimu.

Pojem se zjednodušuje na potrestání viníků. I to je složitější – v Jaspersově pojetí jsme viníky všichni, kdo jsme aspoň část svého dospělého života prožili v letech 1948 až 1989. Sejme nebo umenší naši vinu selekce na ty trestu-hodné a na omilostněný nebo dokonce očištěný zbytek? A kdo ji má právo provádět? Podle mě jde v první řadě o otázku mravní – spoléhání se na trestněprávní mechanismy je ošidné, jak ukazují zkušenosti prakticky všech posttotalitních systémů.

V praktické rovině považuji za naprostou prioritu úsilí o maximální zmírnění křivd, které byly minulým režimem spáchány. V tomto ohledu jsme učinili maximum možného – rehabilitační a restituční zákony přijaté v letech 1990 až 1991 a odškodňovací normy z let pozdějších nemají svým rozsahem i v celosvětovém měřítku obdobu. Potrestání nejhorších viníků je podstatně obtížnější – alespoň v podmínkách demokratického právního státu, který nešel rumunskou cestou a nepostránil své Ceaušesky v okamžiku „vzpourey davů“. Jakmile se po porážce autoritativního zločinného systému nastolí podmínky právního státu, nelze žádné právní normy aplikovat retroaktivně, trestat lze pouze prostřednictvím nezávislé justice a za činy trestné i podle tehdy platných norem. To znamená za vraždy, úmyslné újmy na zdraví, zločinné omezování osobní svobody – ale současně s celým arzenálem práva na obhajobu, presumpce nevinu, promlčení a důkazního břemene na straně státní žaloby. Některé země od tohoto kroku vědomě upustily – postfrankistické Španělsko a postpinochetovská Chile šly cestou veřejně deklarovaného usmíření. Nemyslím, že zvolily optimální cestu,

ale ušetřily si zoufalství, kterému podléhají demokratické režimy jako Německo nebo my a naši bezprostřední sousedé na východ od nás. V poválečném Německu to trvalo desítky let a v postkomunistickém Německu zatím bez viditelného úspěchu. Přesto je to asi jediná možná cesta – s vědomím dílčích neúspěchů a bez představy, že se tím všem ostatním dostane očištění.

V srpnu 1991 proběhl v Sovětském svazu puč proti Gorbačovovi. A když se člověk zpětně dívá do dobového tisku, má dojem, že federální vláda byla zaskočena a neschopna reagovat – ministři byli různě po dovolených.

To je představa dosti falešná. Ten den, 19. srpna 1991, byla neděle. Federální premiér Marián Čalfa byl neznámo kde ve světě a řízením vlády jsem byl pověřen já. V neděli odpoledne jsem ve zprávách zaslechl, že Gorbačov a jeho žena Raisa jsou internováni na Krymu a jakýsi Výbor pro výjimečný stav – viceprezident Janajev, premiér Pavlov, šéf KGB Krjučkov, ministr obrany Jazov, ministr vnitra Pugo a spol. – provedl puč.

Věděl jsem, že Československo není pučem ohroženo z hlediska vnitřní bezpečnosti. Ale stejně tak jsem věděl, že musím okamžitě začít vypouštět mlhu: ukazovat, že vláda bdí a je na svém místě. Když jsem v pondělí ráno přišel do úřadu, dal jsem zprávu do ČTK a pozval jsem si velvyslance Sovětského svazu Borise Pankina, ať mi podá vysvětlení. Spojil jsem se s prezidentem Havlem a dohodli jsme se, že Bezpečnostní radu svoláme až podle výsledků jednání s velvyslancem. Ale svolal jsem schůzku ministrů „strategických resortů“, což byli ministr vnitra Ján Langoš s náměstkem Janem Rumlem, ministr obrany Luboš Dobrovský, ministr spojů Emil Ehrenberger a ministr dopravy Jiří Nezval. Ministr zahraničí Jiří Dienstbier byl také kdesi v cizině. Takže v deset ráno byl u mě velvyslanec a v jedenáct ministři.

Co jste probírali?

Pankin byl zajímavý: jako první z jejich diplomatů označil celou akci za protiústavní puč. Za odměnu se pak stal – na to

krátké období – ministrem zahraničí Sovětského svazu (nyní prý žije v exilu ve Švédsku a píše paměti).

A zajímavá byla i schůzka s ministry, protože jsme byli skočeni návrhy Jána Langoše. Požadoval jeden tank před vládou, jeden před parlamentem, jeden před televizi, jeden před rozhlas. Luboš Dobrovský ho poslal do háje, že mu žádné tanky nedá. Ministr Langoš také požadoval preventivní zatčení a vazbu neurčitého počtu osob, které považuje za nebezpečné například pro styk se sovětskou ambasádou. Tento návrh jsem mu odmítl na této schůzce schválit. Řekl jsem mu: Na odpoledne pozvu generálního prokurátora a předsedu Nejvyššího soudu, vy přijdete se seznamem a s důvody. Do odpoledne si to rozmysleli, návrh už nezopakovali a žádný seznam nevznikl.

V prosinci 1991 jste letěl s premiérem Čalfou do Číny. To byla docela sporná cesta, protože přinejmenším část médií očekávala, že zkusíte v havlovském duchu otevřít i otázky politických vězňů. Proč se to nestalo?

Původně jsem do Číny neměl jet vůbec. Ale když se zpráva o chystané obchodní cestě dostala do novin, pobouření poslanci Federálního shromáždění si vynutili rozšíření delegace.

Cesta měla jediný základní úkol a Čalfa nám ho celou cestu zdůrazňoval – a to dodávku turbíny z Československa pro elektrárnu Šen-tou. Mezitím se Číňanům donesla změna složení delegace a zcela změnili program jednání. První den měli mít všichni volno, jen já jsem se měl sejít s čínským ministrem spravedlnosti, předsedou Všečínského lidového shromáždění a s kdovíkým dalším. Na palubě za mnou zezadu neustále běhal František Janouch a nosil mi lístečky se jmény čínských disidentů, které mám dostat z vězení. A z druhé strany mi Marián Čalfa posílal vzkazy – jestli to zkazíš, nebude turbína! Několik měsíců předtím vykázali z Číny německého ministra zahraničí, když při obdobných jednáních otevřel otázku lidských práv.

Přiletěli jsme za tmy na letiště v Pekingu. Žádné přivítání, naopak nás okamžitě rozdělili a odvezli nás do vládní čtvrti v Pekingu, kde každý dostal svou vilu, hlídanou samopalníky. Všichni ostatní měli na druhý den v programu návštěvu

Zakázaného města, jen já jsem měl mít oficiální rozhovory. Vymohl jsem si aspoň, že mě doprovodí přítel Karel Kovanda: po roce 1968 emigroval a několik let žil v Číně, dokonce pracoval v zahraničním vysílání čínského rozhlasu, takže uměl jazyk. Bez něj bych neuměl otázku lidských práv otevřít a nezhatit při tom návštěvu.

To mě vždycky zajímalo, jak to vypadá, když delegace prohlásí, že „otevřela otázku lidských práv“. O čem přesně jste se bavili?

Součástí diplomatických jednání s asijskými zeměmi bývají dlouhé zdvořilostní úvody a rozjímání o společné historii. Takže jsem to postavil – tehdy byl ještě relativně živý ussurijský konflikt, Mandžusko, spory mezi SSSR a Čínou – na výkladu, jak jsme trpěli jako země v sovětské vlivové zóně a jak to, co nás osvobodilo od sovětského jha, byla otázka lidských práv. A i když jsme rozdílné kultury s rozdílnou tradicí, musíme nalézat aspoň minimální společné body. A že chápu, že v Číně není realizovatelná okamžitá a úplná svoboda pohybu, protože by se všichni odstěhovali druhý den do Pekingu nebo Šanghaje, ale přinejmenším lidský život je hodnotou, která by měla být východiskem pro jakékoli společné jednání.

Když jsme skončili a převezli mě zpátky do vily, chtěl jsem se taky podívat do Zakázaného města. Nakonec mi vyhověli. Ale dodnes mě mrzí, že jsem to chtěl.

Proč?

Když tam byla oficiální delegace s Čalfou, prostě Zakázané město uzavřeli pro veřejnost. Teď tam byl běžný ruch, tisíce návštěvníků z celé Číny, a rota samopalníků je přede mnou hrubě rozrážela.

Dodali jsme vlastně tu turbínu do Šen-tou?

Dodali. Ale na zakázce Česká republika nijak nevydělala, spíš naopak.

Rozhodně byla návštěva poučná. Moje původní představa, jak ještě v Číně staví přehradu tak, že nosí v koších hlínu a balvany, vzala rychle za své. Na přesun do Šanghaje nám přidělili

moderní Boeing a zavezli nás do průmyslových zón na pobřeží, ukázali nám své továrny modernější než ČKD, svůj automobilový průmysl. Jsem laik, ale vzpomínám si, jak Petr Miller – kovář z ČKD – ohromeně říkal: Tak to nemáme proti nim šanci.

Na konci roku 1991 prezident Havel dramatickou řečí ve Federálním shromáždění udělal ještě jeden pokus o záchranu společného státu a zažehnal hrozbu, že Slovensko vyhlásí nadřazenost svých zákonů nad federálními. Podařilo se mu také společně s vámi prosadit vznik federálního Ústavního soudu – byť fungoval jen krátce, do konce roku 1992.

Většina politiků si byla vědoma, že nelze dlouhodobě existovat s ústavou z roku 1960. Hlavní spor se ale pořád vedl o pravomoci federace a republik, samotná ústava skoro nikoho nezajímala, z čehož byl Václav Havel dost nešťastný.

O volných víkendech jsem za ním jezdil do Lán a přepisovali jsme ten můj starý návrh ústavy do aktuální podoby. Kvůli odstředivým slovenským tendencím jsme zkusili jít cestou dílčích kroků. Stihli jsme však jen dva ústavní zákony – o Ústavním soudu ČSFR a o referendu. I když soud v čele s Ernestem Valdem nedostal mnoho času, stejně sehrál významnou zakladatelskou úlohu.

Na jaře 1992 Václav Klaus udělal velký pokus o záchranu federace a rozšířil působnost ODS na Slovensko. Zpětně viděno tím rozdělil podporu slovenských federalistů, ale přinejmenším se pokusil vytvořit svorník společného státu. Vybavíte si, jak jste to vnímal tenkrát?

Jako chybný politický kalkul. Vytvořit federální politickou stranu možná mělo šanci těsně po listopadu 1989, pokud by splynuly Občanské fórum a Veřejnost proti násilí. Ale myslím, že k tomu na slovenské straně chyběla vůle: VPN by tím ztratila jakýsi punc autenticity.

Proč kalkul? Jako tehdejšímu občanu Československa mi to připadalo jako upřímná snaha – šel možná do ztracené a příliš opožděné bitvy, ale aspoň to zkusil.

Dobrá, tak tedy – symbolické gesto bez reálné naděje.

Jak jste vnímal kampaň Občanského hnutí, kterou měl na starosti Ivan Gabal?

To je jedna z nejcitlivějších otázek pro všechny, kdo se tenkrát snažili z Občanského hnutí vytvořit funkční politický subjekt. Ivan Gabal byl určitě profesionál a neúspěch nelze přičítat jeho kampani.

Problém byl v tom, že Občanské hnutí vzniklo z – řekněme – svobodomyšlnějších jedinců, jimž ovšem jakékoli stranické organizování připadlo (v nejlepším případě) jako nutné zlo. Jeho představitelé – Jirka Dienstbier, Petr Pithart, já – nebyli schopni jednoduchých, demagogických hesel. Bez nich ovšem nelze v žádných volbách uspět.

Ale proč hned „demagogických“? Občanské hnutí nebylo schopno ani těch jednoduchých.

Je pravda, že naše setkání s občany mívala ráz jakýchsi debatních kroužků: může to být tak, ale i tak. Navíc v duchu jakéhosi flagelantství, sebemrškačství. V každé době lidé chtějí jasná, černobílá řešení – jenže my jsme šli do voleb s tím, že chceme také reformy jako ODS, jen je chceme jinak – sociálně, ekologicky šetrně... Tak se voliči opravdu přesvědčit nedali.

Občanské hnutí mělo přitom mnoho ministrů ve federální i české vládě, zdánlivě tedy mělo mít velmi dobrou výchozí pozici – byla to ještě doba, kdy lidé své vlády milovali! Ale naše neschopnost razantního tahu nás ve volbách pohřbila.

Když se podíváte na výsledek, nebyla to jen tato neschopnost, ale i chybné obsazení kandidátních listin: přes 5 % se dostaly jen kandidátky, v jejich čele jsem byl já, Jirka Dienstbier, Petr Miller, Dáša Burešová a v jižních Čechách těsně Petr Pithart. Kdybychom se soustředili buď na federální, nebo na český parlament, pak bychom se tam dostali. Ale my jsme nebyli schopni ani této jednoduché volební aritmetiky a tříštili jsme síly. Takže bych to nesváděl na Ivana Gabala.

Výsledek voleb 1992 shrnul týdeník Respekt pod titulkem *Dvě civilizace*: Česko a Slovensko vypadaly jako dva úplně odlišné světy s jinými prioritami. Vy jste měl pocit, že

by Mečiar s Klausem mohli dohodnout ještě nějakou další redukci společného státu, když už se – jak jste říkal – osekala kompetenčním zákonem na samou podstatu?

Já jsem o tom nikdy s Václavem Klausem nemluvil. Očividně to ale nebylo rozhodnutí Vladimíra Mečiara, ten přijížděl na povolební jednání s představou různých vydírání, kterými dosáhne co největších kompetencí pro slovenskou stranu při zachování společného státu.

Ano, podle pamětníků mu Václav Klaus řekl, že pravým cílem HZDS je „slovenská samostatnost s českou pojišťovnou“, a Mečiar dotčeně opáčil: Dobrá, tak tedy každý za své.

Václav Klaus se podle mě vědomě rozhodl společný stát rozdělit, a to z racionální úvahy: v České republice nebude mít trvalý problém se slovenskými tlaky, jimž byl v obrovské míře trvale vystaven jako federální ministr financí. Já jsem tehdy v *Lidovkách* napsal, že Československo se rozdělo ze strachu. Na Slovensku ze strachu z prudké reformy, která by na Slovensku přinesla větší otřesy než v Čechách. A v Čechách naopak ze strachu, že Slováci reformu zbrzdí.

Když se k tomu dnes vracím, připouštím, že motiv strachu možná existoval, ale nebyl dominantní. Myslím, že primární byla očekávání vůči velké ekonomické transformaci.

Jenže: Ludvík Vaculík tehdy zase jednou vyhmátl ducha doby, když ve známém textu v Literárních novinách zformuloval metaforu o mladším bratrovi, který chce mít v létě postel u okna, zato v zimě u pece. Nechuť vůči slovenským nekonečným požadavkům nebyla Klausův osobní výmysl, ale byla široce sdílená.

Z dnešního pohledu: česká politická reprezentace, mě nevyjímaje, měla hluboce zakořeněný, dlouhodobě zažitý paternalistický přístup ke Slovensku. V Čechách dominoval po staletí – přes veškeré snahy ho v sobě potlačit.

Upřímně řečeno, cítil jsem ho i teď před chvílí, když jste rozvíjel úvahu o možnosti kultivovat Mečiara. Nebo když jste

označil za Havlovu chybu, že dopustil nahrazení Mečiara Čarnogurským. Svržení premiéra mohla Praha stěží ovlivnit, mělo své vnitřní slovenské příčiny.

Jistě. Dnes je jasné, že už není cesta zpět. A každý poctivý člověk musí přát Slovákům nabytou samostatnost. Jiná věc je, že pro mě je to směřování proti smyslu dějin: já jsem vždy za další stupeň demokracie považoval federalismus. Však také rozpad Československa byl první signál konce politiky dialogu – v Čechách i na Slovensku. Od té doby jsme svědky konfrontace postavené na principu “vítěz bere vše”.

Komu jste předával úřad v létě 1992?

Milanu Čičovi coby vicepremiérovi federální vlády pro legislativu.

A kdy jste otevřel advokátní kancelář?

Někdy v říjnu, listopadu 1992. Od 1. září jsem byl členem advokátní komory.

Myslel jste si, že už budete do konce života dělat advokáta?

Já jsem to tak dokonce své ženě slíbil. My jsme si tím ekonomicky poprvé v životě docela pomohli – ale i psychologicky. Ona věděla, jak jsem byl frustrován spory s Václavem Klausem. Takže svým způsobem nám nastala báječná léta.

Psaní Ústavy České republiky proběhlo bez hlavního legislativce po-revolučních let (právní tým tvořili Dušan Hendrych, Cyril Svoboda, Miroslav a Jindřiška Syllovi, Pavel Zářecký a František Zoulík, projekt zaštítoval Vojtěch Cepl). Pavel Rychetský to – jak dnes říká – „nesl dost těžce“. Výsledek označil v článku *Deset kritických poznámek k české ústavě v Rudém právu* 15. února 1993 za „vcelku zdařilý pokus o položení základů demokratického státu s parlamentní formou vlády“, viděl v něm však některé nedostatky.

Za prvé, ústava podle něj zakotvuje příliš silnou vládu, takže „z parlamentu se stává orgán víceméně jen schvalující vládní osnovy zákonů bez možnosti účinné kontroly výkonné moci, která se právě v transformačním období a v procesu privatizace bez zvýšené kontroly neobejde“. Za druhé, celá koncepce dvoukomorového parlamentu je nepromyšlená, pro Senát se „nepodařilo nalézt politické ani ústavní odůvodnění“. Není jasné, jak se na počátku určí, kteří senátoři budou mít plné šestileté období, kteří čtyřleté a kteří dvouleté, aby se komora mohla obměňovat po třetinách. Za třetí, kompetence Senátu jsou příliš slabé: „Již první týdny účinnosti ústavy nasvědčují tomu, že bez Senátu půjde ledacos, včetně volby prezidenta.“ Za čtvrté, když Senát vrací zákon, může být přehlasován příliš snadno většinou 101 poslanců a vystavuje se „riziku opakované blamáže“. Pokud ovšem nebude vracet zákony vůbec, „blamuje se trvale“. Za páté, „zdánlivě rozsáhlé pravomoci prezidenta jsou převážně symbolické, neboť jejich uplatňování podléhá v drtivé většině souhlasu předsedy vlády nebo člena vlády pověřeného k tomu premiérem“. Za šesté, ústava dělá z vlády „tým bezpodmínečně závislý na vůli premiéra“, neboť ministry lze jmenovat jen na jeho návrh a stejně tak musejí být odvoláni, když to navrhne. Za sedmé, „v ústavě není zakotven konflikt zájmů pro ústavní činitele, a to ani na úrovni ústavy z roku 1920, která zakazovala členům vlády členství v řídicích orgánech všech obchodních společností nebo i jiných výdělečně činných právnických osob“. Za osmé, soustava státních zastupitelství je „nesystémově zařazena do soustavy výkonné moci“, takže „budou na místě obavy o její politickou a procesní nezávislost“. Za deváté, ústava neupravuje podmínky pro vyhlášení stavu ohrožení státu. Za desáté, příliš stručně mluví o územní samosprávě: „Soudím, že ústava měla zakotvit právo obcí na přímý podíl z daní placených plátcí z obce.“

- - - -

Od jara 1993 také Pavel Rychetský vyzýval Občanské hnutí, stále ještě ochromené volebním neúspěchem a těžkými dluhy z kampaně, aby navázalo spolupráci se sociálnědemokratickou stranou, vedenou nově Milošem Zemanem. V té době mělo preference pod 2 %, tedy na hraně měřitelnosti.

V *Rudém právu* 3. května 1993 v textu *Občanské hnutí dnes a zítra* vytkl spolustraníkům, že špatně rozumějí náladě ve společnosti: o liberální politiku nemá nikdo zájem, protože proti pravici se postupně vytváří levicový tábor, zatím roztržštěný. Místopředseda Občanského hnutí Martin Bursík podle něj příliš lehce odbyl Zemanovy návrhy na společný stínový kabinet. „Takové hlouposti se nedopustil ani Václav Klaus, známý svou politickou arogancí, který byl ochoten jednat jak s Mečiarovým HZDS, tak dokonce s komunisty,“ napsal Rychetský.

Na delší čas se pak soustředil čistě na svou advokátskou praxi. V únoru 1995 na sjezdu Občanského hnutí v Blansku, kde znovu neuspěly jeho návrhy na spolupráci s ČSSD, oznámil, že ze strany vystoupí. V září 1995 se stal členem ČSSD v místní organizaci na Kladně. „Nejsem však ochoten změnit svou dnešní existenci právníka za poslance nebo státního činovníka,“ řekl *Rudému právu*.

- - - -

V listopadu 1996 kandidoval Pavel Rychetský za ČSSD do Senátu ve volebním obvodu Strakonice.

V prvním kole prohrál s ministrem životního prostředí za ODS Františkem Bendou. Benda dostal 9684 hlasů (27 %), Rychetský 8754 hlasů (24 %). Ve druhém kole se poměr výrazně obrátil a Pavel Rychetský byl zvolen s 19 408 hlasy (55 %). V Senátu se stal předsedou ústavněprávního výboru.

Rejstřík

- Adamec Ladislav 104, 105
Aksjonov Vasilij 32
Albrightová Madeleine 176–178
Arafát Jásir 167
Aristoteles 249
- Babiš Andrej 164, 165
Bács Lajos 154
Bagár Juraj 32
Bakalář Eduard 68, 71
Balabán Jan 226
Balaš Vladimír 222
Balcerowicz Leszek 243
Balík Stanislav 216, 254, 258
Barák Rudolf 35
Bárta Jaroslav 29
Bartončík Josef 103, 117–119
Bartošek Karel 40, 80, 89, 257
Bašta Jaroslav 168
Batulka, příslušník StB 8
Baxa Josef 170, 183, 184, 192, 198
Bednařík Miroslav 29
Benda František 144
Beneš Edvard 24
Bilak Vasil 54, 93
Bismarck Otto 250
Blaha, prokurátor 115
- Boguszak Jiří 36, 45, 51, 52, 131
Bohdalová Jiřina 150
Böhm Tibor 117
Bos Marko 248
Brožová Iva 201, 212, 213, 215
Březina Karel 159
Bunža Bohumír 23
Bureš Jaroslav 193, 194, 198, 212
Burešová Dagmar 57, 105, 106,
112, 116, 119, 123, 126, 131, 133,
140, 228, 229
Bursík Martin 144
Bútora Martin 128
Buzková Petra 168, 169, 189
Bystrický Rudolf 35
Bystrov Vladimír 61, 62, 229
- Ceaușescu Nicolae 135
Cecílie, vnučka 232
Cepl Vojtěch 74, 75, 143, 208, 212
Cepl Vojtěch mladší 74
Cibrian Ramiro 171, 172
Císař Čestmír 29, 41
Císařová, studentka 29, 41, 45
Clavé Antoni 18
Cook Robin 167
Croce Benedetto 39

- Čalfa Marián 103–105, 113, 119,
 126, 128, 130, 136–138, 150, 199
 Čarnogurský Ján 101, 104, 109,
 112, 129, 130, 142
 Čedík Miroslav 57
 Čermák Petr 152, 153
 Čermák Vladimír 203
 Čermáková Olga 63
 Červíček, přednosta Kanceláře
 prezidenta republiky 24
 Červinka Antonín 62
 Červinka Karel 62
 Češka Zdeněk 57, 58
 Čič Milan 142
 Číhal Zdeněk 59
 Čížek Karel 41, 42

 Dahrendorf Ralf 253
 Danisz Josef 85
 Delong Vladimír 57
 Devátý Stanislav 101
 Diana, princezna 227
 Dienstbier Jiří 84, 92, 104, 105,
 126, 136, 140, 148, 180, 228, 268
 Dlouhý Vladimír 104, 240
 Dobrovský Luboš 71, 105, 136,
 137, 268
 Dohnalová Tatána 90
 Dojčárová Marie 53
 Dostál Pavel 149, 162, 165, 173,
 174, 183, 186
 Dubček Alexander 51, 104
 Duchoň František 206, 216, 219
 Duka Dominik 174
 Dworkin Ronald 253

 Ehrenberger Emil 136
 Elsnic Karel 91

 Fábry Valér 35
 Falout Vladimír 67–69, 71

 Ferlinghetti Lawrence 34
 Fiala, soudce Nejvyššího soudu
 47
 Fischer Heinz 173
 Fišera Ivan 132, 149
 Fogaš Lubomír 171
 Foglar Jaroslav 61
 Formánková Vlasta 203
 Frejka Ludvík 24, 25
 Freundová Zina 83
 Friedman Milton 248
 Frolík Jan 83

 Gabal Ivan 140
 Gál Fedor 128
 Galvas Milan 222
 Garaudy Roger 39
 Genscher Hans-Dietrich 148
 Ginsberg Allen 34, 40
 Gorbačov Michail 93, 136
 Gorbačovová Raisa 136
 Gottwald Klement 23, 24, 27, 121
 Gramsci Antonio 39
 Graubner Jan 174
 Grégr Miroslav 159, 160, 162,
 165, 172
 Gronský Ján 39
 Gross Stanislav 164–166, 183,
 185, 186, 195, 196
 Grulich Václav 162, 165
 Gruntorád Jiří 84
 Gruša Jiří 91
 Güttler Vojen 203, 204, 207, 216

 Hájek Jiří 75, 82
 Hak, příslušník StB 8
 Havel Ivan 268
 Havel Jiří 62
 Havel Václav 48, 71, 75, 76, 80–82,
 101–103, 106, 107, 112–114, 117,
 119, 126–130, 136, 139, 142, 149,

- 153, 159, 166, 167, 172, 176,
198–201, 206, 221, 266–269
- Havlíček Ivan 195
- Háž Jindřich 51–53
- Hegenbart Rudolf 100
- Hejdánek Ladislav 119, 123
- Hejna Jakub 122
- Helbigové, prodejci aut 152
- Hendrych Dušan 143
- Hitler Adolf 167
- Hlaváček Tomáš 126, 145
- Holan Vladimír 34
- Holeček Luboš 36
- Holeček Miloš 200, 201, 208,
222
- Holländer Pavel 131, 200, 203,
204, 207, 209, 216, 219, 220
- Hollandová Agnieszka 60
- Holub Miroslav 34
- Holub Petr 159
- Horáková Dana (Daňa) 76, 80,
81, 92, 227
- Horáková Milada 19, 88
- Horešovský, viz Vyšata Jan
- Hradílek Tomáš 117
- Hrazdíra Zdeněk 49, 60
- Hrdlička, soudce Nejvyššího
sudu 47
- Hromádka Josef 114
- Hübl Milan 40, 89, 94
- Huebner Jiří 242
- Husák Gustáv 51, 52, 54, 56, 93,
104, 105, 113, 121
- Chadimová Marta 145
- Chaloupecká, profesorka
gymnázia 25, 26
- Chammurapi 259
- Chramostová Vlasta 76
- Chrastilová Brigita 198
- Chrenek Tomáš 164
- Chudomel Jakub 94
- Chudomel Jan 94
- Chudomelová Zuzana,
roz. Rychetská 8, 18, 21, 22, 55
- Chudožilov Petr 90–92
- Chyška, příslušník StB 68
- Chytilová Věra 33
- Indra Alois 54, 93
- Jakl Ladislav 200, 201
- Janajev Gennadij 136
- Janouch František 137
- Janů Ivana 203
- Jaspers Karl 135
- Jazov Dmitrij 136
- Jelínek Miroslav 62
- Jellinek Georg 249
- Jevtušenko Jevgenij 34
- Ježek Tomáš 132, 243, 244, 247
- Jičínský Jaroslav 23
- Jičínský Zdeněk 36, 56, 58, 85,
101, 105, 112, 113, 115, 149
- Jirásek Alois 23
- Jirous Ivan 101
- Jospin Lionel 191
- Julínek Tomáš 261
- Jungmann Milan 57
- Juráček Pavel 76, 80, 81
- Jurka Vladimír 222
- Kačer Jan 232
- Kajínek Jiří 184
- Kalandra Závěš 9, 19
- Kalenská Renata 157
- Kalvoda Jan 154
- Kapek Antonín 64
- Kaplan Karel 40, 257
- Karen Ota 36, 63, 64, 66, 85
- Kasal Jan 184
- Kašpar Jan 85

- Kavan Jan 88, 89, 167, 177, 183,
186, 189
Kerouac Jack 34
Kelsen Hans 249
Kessler Zdeněk 198–201, 205, 207
Kincl Jaromír 57
Kinský Oldřich 203
Klaus Václav 104, 125–128, 133,
134, 139, 141, 142, 144, 152–156,
169, 182, 184, 185, 195–198, 200,
201, 205, 215, 219–222
Klausová Lívia 200
Klener Pavel 184
Klíma Ivan 40, 54, 67, 69, 71, 85,
268
Klokočka Vladimír 35, 49, 75,
208
Knapp Viktor 24, 25, 47, 54, 134
Kňážko Milan 102
Kocáb Michael 101, 102, 110
Kohl Helmut 172
Köhler Bruno 35
Kohout Pavel 67, 76, 98, 268
Kohoutek Milan 189
Kolářová Stanislava 29
Kolder Drahomír 54
Komárek Valtr 104
Kortus Jaroslav 151
Kosík Karel 40
Koudelka Zdeněk 178
Kovanda Karel 138, 177
Kovář Milan 107
Kožený Viktor 244
Kriseová Eda 90
Kriseová, dcera – viz Platzová
Magdalena
Krjučkov Vladimír 136
Kroupa Daniel 120
Krtička Karel 33
Krupauer Jaroslav 115
Kružica Pavol 17
Křeček Stanislav 184
Křen Jan 40, 257
Křížan Jiří 130
Křížková Marie Rút 235
Kšáda Pavel 85
Kubík Jiří 162
Kubín Otakar 18
Kubišová Marta 72, 89
Kučera, příslušník StB 86
Kučera Eduard 57
Kučera Pavel 199
Kučera Petr 127
Kučerák Jozef 130
Kühn Zdeněk 222
Kundera Milan 33, 40, 72
Kupčová Jitka 151
Kůrka Vladimír 203, 223
Kusý Miroslav 101, 104
Kutík Josef 62
Kuzněcov Anatolij 32
Kužílek Oldřich 152
Kužvart Miloš 160, 162, 165, 177,
183, 186
Kyncl Karel 89, 99
Kysela Jan 222
Lachnit Petr 164, 183, 186
Lamper Ivan 125
Langášek Tomáš 211
Langoš Ján 69, 136, 137
Laštůvka Vladimír 167
Levit Pavel 35
Lidák Miroslav 41, 62
Limbachová Jutta 213
Lis Ladislav 72, 73, 76, 77, 84, 93,
101, 104, 117, 268
Lis Martin 73
Lisová Alena 73, 77
Lisová Kateřina 73
Liška Pavel 133
Lizner Jaroslav 245

- Locke John 249
 London Artur 34
 Lorenc Alojz 114
 Lowis-Miller Kateřina 146
 Lux Josef 154, 155
 Lžičar Josef 60, 114
- Macek Miroslav 152, 153, 163
 Macháček Pavel 62
 Machonin Jan 235
 Malenovský Jiří 206
 Marcová Jana, viz Petrová Jana
 Mareček, příslušník StB 85
 Mareš Petr 184, 186, 189, 196, 197
 Markuš Jozef 128
 Marvanová Hana 94, 189, 190
 Marx Karl 39
 Masaryk Tomáš Garrigue 56, 157, 200
 Masopust Zdeněk 75, 85
 Mazanec Michal 169
 Meclová Kamila 192
 Mečiar Vladimír 126, 128–131, 141, 142, 144
 Mečl Josef 57, 74, 114
 Medek Ivan 84
 Melčák Miloš 204
 Mertlík Pavel 160, 161, 163, 165
 Mezřický Václav 101
 Mikloško Jozef 170
 Mikule Vladimír 51, 52, 101, 134
 Miller Petr 104, 126, 139, 140
 Miller Zdeněk 146
 Millerová Kateřina,
 viz Lowis-Miller Kateřina
 Miloševič Slobodan 178
 Mitrofanov Alexandr 156
 Mlčoch Lubomír 243
 Mlynárik Ján 257
 Mlynář Vladimír 72, 189, 200
 Mlynář Zdeněk 75, 94
- Montesquieu Charles Louis 249, 253
 Morava Jaroslav 85
 Moravec Jan 72, 86, 89
 Moserová Jaroslava 194, 195
 Motejl Otakar 112, 117, 119, 123, 133, 157, 160, 161, 165, 166, 181, 193, 194, 211, 213, 269, 270
 Mravec Ladislav 60
 Mucha Jiří 200, 206
 Müller Jiří 36, 60, 228
 Munková Jindřiška 36, 171
 Muraško Pavel 87, 88
 Musil Jan 216, 219, 223, 258
- Navara Luděk 183
 Nejedlý Zdeněk 23
 Němec Pavel 189
 Neuman Alois 59
 Neumann Milan 151
 Neumannová Kateřina 151
 Nezkusil Jiří 51, 53
 Nezval Jiří 136
 Novák, náměstek ministra kultury 23
 Novák Libor 154
 Novotná Jaroslava 222, 223
 Novotný Oto 35
 Nykodým Jiří 203, 216, 223, 236
 Nývlt Karel 90
- Olivier Lawrence 122
 Otáhal Milan 257
 Ovečka Libor 235
 Outrata Edvard 23
 Outrata Filip 7
 Outrata Vladimír 35
- Padour Jiří 26
 Palach Jan 54, 101, 107
 Palas Jaroslav 190

- Palouš Martin 125
 Palouš Radim 107, 268
 Pankin Boris 136
 Paroubek Jiří 149
 Pašukanis Jevgenij 39
 Patočka Jakub 235
 Patočka Jan 82
 Pavel Miroslav 104
 Pavel Pavel 183
 Pavlíček Václav 101, 222
 Pavlov Valentin 136
 Pech Jiří 66, 83
 Pejchal Aleš 222, 226
 Peroutka Ferdinand 24, 56
 Persson Göran 172, 187
 Peška Pavel 35
 Petrová Jana 94
 Picasso Pablo 18
 Pichlík Karel 257
 Pithart David 74
 Pithart Petr 26, 29, 34, 40, 42, 47,
 48, 54, 56–59, 66, 70, 74, 75, 85,
 101, 104, 112, 113, 117, 127, 130,
 133, 140, 183, 194, 198, 205, 228,
 229, 243, 268
 Pithartová Drahomíra 29
 Pitínský Jan A. 232
 Pitra František 105
 Pješčak Ján 53
 Plank Karol 117, 134
 Platzová Magdalena, viz též
 Kriseová, dcera 235
 Plundr Otakar 31
 Podzimek Josef 145
 Popper Karl 252
 Poslůch Marián 131
 Pospíšilová Růžena 29
 Prečan Vilém 257
 Procházka Jan 48, 267
 Procházka Jaroslav 113
 Průša Oldřich 45
 Pugo Boris 136
 Rádl Emanuel 146
 Radvanová Senta 54
 Rattinger Bedřich 35
 Reiman Michal 257
 Richter Leon 228
 Rollerová Věra 62
 Rošický Evžen 10, 19
 Rousseau Jean Jacques 249
 Rudinger Zdeněk 23
 Ruml Jan 69, 87, 92, 118, 119, 122,
 136, 147, 148, 155, 196
 Ruml Jiří 94
 Rusnok Jiří 183, 186
 Rychetská Eva, roz. Zmatlíková
 8, 11, 12, 15, 17–19, 21, 23–25, 27,
 34, 55, 86, 101
 Rychetská Helena 18, 75, 78,
 82–84, 86, 142, 156, 157, 233, 235
 Rychetská Lucie 79, 86, 234, 235
 Rychetská Ludmila (Lida) 9
 Rychetská Marie (Mařa) 9
 Rychetská Štěpánka (Štěpa) 9
 Rychetská Yvona, viz též
 Tutschová Yvona 39, 63, 67, 77
 Rychetská Zuzana, viz
 Chudomelová Zuzana
 Rychetský Josef 8–19, 23, 26–28,
 31, 34, 55, 60, 61, 234
 Rychetský Lukáš 11, 12, 75, 79,
 86, 232, 235
 Rychetský Tomáš 11, 39, 40, 74,
 77, 86, 91, 232, 235
 Rytichová Alena 115
 Řebíček Aleš 164
 Říha, příslušník StB 67
 Sacher Richard 104, 113, 114, 117,
 147

- Salazar António 111
 Samková Klára 134, 222
 Sekanina Ivan 9
 Selucký Radovan 41
 Senjuk Rostislav 134
 Schramm Augustin 23
 Schwarzenberg Karel 150, 151, 183
 Sinha Radžív 154
 Sitár Pavol 112, 114
 Schling Jaromír 164, 183, 186
 Schorm Vít 166
 Skácel Jan 34, 48, 267
 Skalický Jiří 134
 Skopec Ivan 33
 Slačálek Ondřej 235
 Slánská Marta 91
 Slánský Rudolf († 1952) 24
 Slánský Rudolf ml. 62, 76, 78, 81, 85, 91, 99, 229, 268
 Slonková Sabina 191
 Smetanová Jindřiška 48, 267
 Sobotka Bohuslav 189
 Sobotka Přemysl 197
 Sochor Lubomír 36, 58
 Sokol Jan 197, 198
 Sokol Tomáš 107, 108, 116, 117, 146, 147, 155
 Solana Javier 177
 Solnař Vladimír 35
 Solženicyn Alexandr 34
 Součková Marie 194
 Srba Karel 167, 191, 192
 Stack Jack 163, 164
 Stalin Josif Vissarionovič 34
 Stárek František 101
 Stehlík Vladimír 121
 Stome Karol 51
 Straw Jack 167
 Stučka Peteris 39
 Stuna Stanislav 134
 Sváček Jan 222
 Svatoš Michal 29
 Světlík Eduard 62
 Sviták Ivan 40
 Svoboda Cyril 132, 143, 169, 170, 173, 189, 196
 Svoboda Ivo 160, 162, 163
 Svoboda Josef 122
 Svoboda Karel 170
 Svoboda Ludvík 55
 Svobodová, manželka J. Svobody 112
 Sylla Miroslav 143
 Syllová Jindřiška 143
 Šabata Jaroslav 60, 75, 76, 94
 Šabatová Anna 211
 Šamalík František 36, 39, 40, 58, 101, 252
 Šámalová Marie (Marika), viz též Vrabcová Marie 67, 68, 85
 Šebková Jiřina 115
 Ševčík Vlastimil 200, 207
 Šiklová Jiřina 70, 88
 Šilhánová Libuše 87
 Šimíček Vojtěch 222
 Šimko Ivan 117
 Šimunič, vyšetřovatel 42
 Šlouf Miroslav 108, 163, 167–169
 Šotola Jiří 34
 Špidla Vladimír 160, 161, 164, 165, 169, 170, 172, 175, 177, 179, 182–191, 193–197, 199, 201, 205
 Šrámek, právník 133
 Šrejber Milan 154, 155
 Štajgr František 47
 Štefka, služebná 17, 20, 21
 Štěpán Miroslav 107
 Švejnar Jan 247
 Teplík Tomáš 153

- Tesař Jan 60, 257
 Tigríd Pavel 60, 232
 Tlach, příslušník StB 67
 Tlustý Vlastimil 186
 Tomeš Igor 47, 58
 Tomsa Miloš 36
 Tomšovicová Zdena 151
 Topolánek Mirek 164, 215
 Troska J. M. (Jan Matzal) 25
 Třešňák Vlasta 76, 83
 Tříška Dušan 243
 Tutschová Yvona, iz též
 Rychetská Yvona

 Uhl Pavel 236
 Uhl Petr 118, 180, 184, 236
 Urban Jan 127, 228
 Urbánek Zdeněk 268
 Urválek Josef 35
 Urx Eduard 9

 Vacek Miroslav 113, 116
 Vaculík Ludvík 40, 71, 72, 76, 93,
 98, 141, 268
 Valenta Eduard 17, 72
 Valeš Václav 130, 131
 Valko Ernest 139
 Varvařovský Pavel 206
 Vavroušek Josef 132
 Verheugen Günter 154, 172
 Veselá Samková Klára,
 viz Samková Klára
 Vieska Juraj 29, 41
 Viesková Veronika 29, 41, 42, 45
 Viesková, matka 42
 Vízek Jan 161
 Vlach Karel 48
 Vlasák František 130
 Vlček Eduard 57
 Vlček Jaroslav 161
 Vlk Miloslav 174

 Voltaire 249
 Vondra Alexandr 103, 112
 Vrabcová Marie (Marika), viz též
 Šámalová Marie 85, 86, 92
 Vrba Vladislav 60
 Výborný Miloslav 206
 Vyšata Jan (Horešovský) 67, 68

 Wagner Jozef 153, 165
 Wagnerová Eliška 199, 201, 203,
 204, 206, 208, 214–216, 219,
 220
 Weigl Jaroslav 62
 Weigl Jiří 228
 Weyr František 249
 Wilhelm Ivan 184

 Zajac Peter 128
 Zaorálek Lubomír 167
 Zarembová Eva 206, 222
 Zářecký Pavel 143
 Zdobinský Stanislav 57
 Zeman, lékař 71
 Zeman Eduard 183
 Zeman Miloš 144, 149, 150,
 153–157, 159–170, 172, 174,
 176–179, 181, 183, 184, 186–189,
 193, 195, 196, 198, 205, 206, 269
 Zeman Rudolf 61, 62, 100, 229
 Zemek Petr 85
 Zieleniec Josef 155, 166, 167
 Zmatlík Ivo 12, 24
 Zmatlík Karel 11, 13
 Zmatlíková Eva, viz Rychetská
 Eva
 Zmatlíková Helena 12
 Zmatlíková Lucie 12, 25
 Zoulík František 131, 143
 Zweig Stefan 106

 Žantovský Michael 112, 152

Obsah

Poděkování namísto předmluvy – – – 7

- 1| O otci a matce, šachu, obrazech, mlčení v rodině a o tom, že měnová reforma byla nic proti šibenícím – – – 9
- 2| O stavbě mládeže, proměnách fakulty, slavném majálesu a vývoji, který musel špatně skončit – – – 31
- 3| O opuštění republiky, čistkách, ústupu na poslední kóty svobody a o vyrábění ježků v kleci – – – 53
- 4| O zážitku absolutní pravdy, fanfaronech v disentu, starých hříšících a o tom, jak se zneškodňuje odposlouchávací zařízení – – – 69
- 5| O agentech, praskání režimu, Juristově skrytém psaní a nakonec o revoluční hvězdné hodině – – – 87
- 6| O zapomenuté ústavě z prosince 1989, divokých lustracích, Sokolově dopisu a případu Bartončík – – – 109
- 7| O Václavu Klausovi, Vladimíru Mečiarovi, psaní Listiny, puči v Moskvě a o jedné velkolepé prohře – – – 127
- 8| O potěšení z advokacie, vstupu do ČSSD, volbách do Senátu a vzniku „vlády sebevrahů“ – – – 145
- 9| O „strejčících“, korupci, spojencích v Zemanově vládě, nápravě křivd a válce o Kosovo – – – 161
- 10| O Vladimíru Špidlovi, odporu k alkoholu, zákulisí prezidentské volby a cestě na Ústavní soud – – – 185
- 11| O výsadku a získávání spojenců, Ústavním soudem a rizicích do budoucna – – – 205
- 12| O dobrém zvyku neohlížet se příliš zpět – – – 227

Přílohy – – – 237

Jmenný rejstřík – – – 271

Tomáš Němeček / Pavel Rychetský
Diskrétní zóna

Foto na obálce Hynek Glos – Lidové noviny
Ostatní fotografie archiv Pavla Rychetského
Grafickou úpravu navrhl Vladimír Verner
Vydalo nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
roku 2011 jako svou 1097. publikaci
Vydání první. AA 12,72. Stran 280
Odpovědný redaktor Filip Outrata
Vytiskla tiskárna PBtisk, s. r. o.
Doporučená cena 298 Kč

Nakladatelství Vyšehrad, spol. s r. o.,
Praha 3, Víta Nejedlého 15
e-mail: info@ivysehrad.cz
www.ivysehrad.cz

ISBN 978-80-7429-300-9